

Н. В. Заяц (Мінск)

ТЭМА ПАЭТА І ПАЭЗІІ Ё ЛІРЫЦЫ А. КУЛЯШОВА І В. ЗУЁНКА

Тэма мастака і мастацтва, паэта і яго прызначэння прыцягвала ўвагу майстроў слова ва ўсе часы. Шырокае ўвасабленне і шматбаковае асэнсаванне атрымала яна і ў лірыцы прадстаўнікоў розных паэтычных генерацый – Аркадзя Куляшова і Васіля Зуёнка. Гуманістычны характар, агульначалавечая скіраванасць, маштабнасць мастацкага мыслення абодвух аўтараў тлумачаць пэўнае падабенства ў асэнсаванні названай тэмы:

1. Лёс мастака, паводле А. Куляшова і В. Зуёнка, неадлучны ад самых галоўных і вострых праблем сваёй эпохі. Франтавыя дарогі аднаго паэта, “абпаленае маленства” другога, клопат пра будучыню, небяспека новых трагедый нарадзілі ў творчасці пісьменнікаў вобразы *песні-зброі, паэта-змагара*. Яны займаюць цэнтральнае месца, напрыклад, у вершах “Размова з патомкам”, “Пра вечнае пяро” А. Куляшова. Вобраз *паэта-змагара* галоўны ў творы В. Зуёнка “Палымаюць...”. У больш познім вершы “Меў намеры стары Архімед...” В. Зуёнак прызнае: “Слоў ліхвар – знай – яшчэ не змагар”: пісьменніку неабходныя словы, здольныя вытрымаць выпрабаванне часам, але знайсці іх нялёгка.

2. *Адказнасць за кожнае слова* стала літаратурным крэда для названых аўтараў і адным з лейтматываў іх творчасці. Спавядальны пафас многіх вершаў А. Куляшова 1960 – 70-х гг. (“Ёсць у паэта свой аблог цалінны...”, “Парада сабе самому”, “Хуткасць”, “Зайздросчу я мастам...” і інш.) узмацняецца матывам пакаяння за “несапраўдныя” радкі, пад якімі паэт “прозвішчам падпісваўся сваім”. В. Зуёнку не давялася адчуць такой ломкі ідэалаў, як старэйшаму калегу, але праблема мастакоўскага сумлення хваляла яго заўсёды (“Я хачу, каб народ мой мяне пачуў..., “Паэт памыляцца не можа ніяк...”, “Як лёгка...” і інш.). Абодва паэты мараць, каб іх слова “трымала сувязь з часам і людзьмі” (А. Куляшоў), “каб яно праз вякі праляцела” (В. Зуёнак).

3. А. Куляшоў бачыць сэнс жыцця ў служэнні Паэзіі, у яго лірыцы часта сустракаецца *вобраз напісаных крывёю, прапушчэнных праз сэрца радкоў* (“Хваробу, што здароўе падкасіла...”, “Чалавек юбілейнага ўзросту...”, “Хуткасць” і інш.). Афарыстычныя куляшоўскія радкі “Лепш цяжка жыць, чым быць бадзёрым трупам” у поўнай меры характарызуюць і светапоглядную пазіцыю В. Зуёнка, за кожнае слова ён “плоціць крывёю”, вывярае ісціну сэрцам (“Люблю цікаваць...”, “13.XI.92”, “У грымотах ашалелых веку...” і інш.).

4. Творчасць паэтаў *гуманістычна скіраваная*: яе прызначэнне яны бачаць у служэнні людзям, мараць, па выразу А. Куляшова, “словам боль загаіць людскі, хаця б адзін” (“Таварыш соснам, караедам вораг...”). У В.

Зуёнка гэтае жаданне выяўляецца ў многіх вершах (“Ля падвалін не вухкаў цяжка...”, “Помнікаў шмат узвялі...” і інш.). У куляшоўскім разуменні паэзія – гэта яшчэ і лекі для самога творцы ад цяжкай хваробы – бяздзейнасці, палётку ад якой прыносіць толькі верш: “шаснаццацірадкоўе, шаснаццаць кропель цудадзейных лек” (“Я гіну ад бяздзейнасці не месяц...”).

5. Дзяцінства і А. Куляшова, і В. Зуёнка прайшло на вёсцы. Стаўшы гараджанамі, паэты ўвасабляюць сваю вясковую памяць у мастацкіх вобразах. Так, у лірыцы Зуёнка з’яўляецца вобраз *паэта-аратага*, работа якога: “ў крэсле хісткім загон свой араць” (“Трыццаць тры...”). З дзейнасцю *сейбіта* суадносіць літаратурную творчаць А. Куляшоў у вершы “Ёсць у паэта свой аблог цалінны...” Перакладчыцкая праца выклікае ў Куляшова вобраз *пастуха* думак, выказаных іншымі пісьменнікамі (“Пастух”).

6. У лірыцы А. Куляшова сустракаюцца вобразы *паэта-вязня*, *паэзіі-турмы* (“Да паэзіі”, “Я з юнацкіх дзён лічуся вязнем...”), аднак аўтар задаволены такім лёсам. Вобраз *паэта-астрожніка*, што на глебе паэзіі спрабуе “вырасціць жменьку надзей”, знаходзім у творчасці В. Зуёнка (“Паэзіі штучная глеба...”).

Як бачым, у асэнсаванні названай тэмы лірыка В. Зуёнка знаходзіць нямала кропак судакранання з куляшоўскай творчай спадчынай. Аднак змены ў грамадскай свядомасці, якія адбыліся ў постсавецкія часы, прадвызначылі адметныя, арыгінальныя павароты ў раскрыцці В. Зуёнкам тэмы паэта і паэзіі. Адзначым найбольш яркія з іх:

1. Паэзію В. Зуёнка апошняга дзесяцігоддзя характарызуе найперш пашырэнне нацыянальнай праблематыкі, што ў вялікай ступені абумовіла з’яўленне ў лірыцы вобраза *паэта-прарока* (У Куляшова таксама намячалася перспектыва развіцця гэтага вобраза, але ў агульначалавечым, а не нацыянальным аспекце (“Хуткасць)). Мастацкае слова В. Зуёнка набывае надзвычайную сілу, гучыць драматычна-напружана, балюча-пранікнёна (“Распіце...”, “Колькі войнаў, страт і нягод...” і інш.).

2. У лірыцы паўстае вобраз *паэта-апазіцыянера*, які відавочна развівае вобраз змагара з ранейшых твораў, але ствараецца пад уплывам рэалій новага неспакойнага часу (“Паэт заўсёды ў апазіцыі...”, “У землятрусах свету...” і інш.). В. Зуёнак узвышаецца над змрочнай рэчаіснасцю, сцвярджае сваё права быць гаспадаром уласнага слова, адстойвае свабоду творчасці (“З нікчэмнасці ці велічы сваёй...” і інш.).

Літаратура

1. Куляшоў А. Паміж наступным і былым: Вершы, паэмы. – Мн.: Маст. літ., 1995. – 542 с.
2. Зуёнак В. Выбраныя творы: У 2 т. Т. 1. Гронка цішыні: Выбр. вершы. – Мн.: Маст. літ., 1996. – 446 с.